

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ
В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ
— НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Виникнення і розгортання «холодної війни»

Холодна війна — період міжнародної напруженості, ідеологічного та політичного протистояння внаслідок загострення відносин між СРСР і США після Другої світової війни.

Причини

Мілітаризація економіки за роки Другої світової війни, суспільних інститутів і масової свідомості.

Пошук зовнішньополітичного «ворога» як засіб консолідації суспільства.

Причини	<p>Перетворення СРСР та США на наддержави та виникнення між ними гострих суперечностей з питань повоєнного устрою світу.</p> <p>Установлення радянської моделі тоталітарного суспільства в країнах Східної Європи та протидія цьому процесу з боку США.</p> <p>Боротьба за сфери впливу між СРСР і США в різних регіонах світу.</p>
Формальний початок	<p>Промова В. Черчілля у Фултоні (США, 1946 р.), у якій він закликав до боротьби «із міжнародним комунізмом на чолі з СРСР», що опустив «залізну завісу» між Східною Європою та іншим світом.</p>
Основні складові	<ul style="list-style-type: none">■ Формування військово-політичних блоків.■ Мілітаризація економіки, гонка озброєнь.■ Заснування військових баз по всьому світу.■ Шпигунство, психологічна та ідеологічна війна.■ Локальні конфлікти.■ Економічні ембарго.■ Боротьба за вплив у країнах «третього світу».

Періодизація «ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ»

1945—
1953 рр.

«Берлінська криза» 1948 р.; війна в Кореї

1953—
1962 рр.

Зведення Берлінської стіни;

Карибська криза — надзвичайно напружене протистояння між СРСР і США через розміщення Радянським Союзом ядерних ракет на Кубі в жовтні 1962 р.

Проголошення президентом США Дж. Кеннеді морської блокади Куби.

Переведення військ НАТО і країн Варшавського договору в стан бойової готовності — світ опинився на межі нової війни.

Вирішення конфлікту шляхом домовленостей у взаємних поступках обох країн: СРСР забирають ракети з Куби і допускають туди інспекторів ООН; США протягом шести місяців знищують свої ракети в Туреччині і не роблять спроб здійснення перевороту на Кубі.

1962—
1979 рр.

Війна у В'єтнамі; загострення близькосхідної проблеми; «розрядка» міжнародної напруженості; уведення радянських військ до Афганістану

1979—
1985 рр.

Загострення міжнародної напруженості; воєнні конфлікти в Індокитаї, на Близькому Сході; війна за Фолклендські острови; переговори М. Горбачова та Р. Рейгана про скорочення наступальної ядерної зброї

1985—
1991 рр.

Зустрічі керівників СРСР і США та підписання важливих угод про скорочення та нерозповсюдження ядерної зброї; виведення радянських військ з Афганістану; припинення конфлікту в Індокитаї; розпад Радянського Союзу

Спроби роззброєння

Договір про заборону випробувань ядерної зброї

- *5 серпня 1963 р.* — підписання урядами ядерних держав СРСР, США та Великою Британією *Договору про заборону ядерних випробувань у повітрі, у космічному просторі і під водою.*
- Згодом до нього приєдналося понад 130 держав світу.
- Неприєднання до договору Франції та Китаю, які створили власні ядерні арсенали пізніше.
- *Історичне значення:* став першою угодою з обмеження гонки озброєнь.

Нарада з питань безпеки і співробітництва в Європі

Дата	<i>31 липня — 1 серпня 1975 р.</i>
Рішення	<p>Підписання <i>Заключного акта</i>, який містив розділи з питань безпеки в Європі, економічного, науково-технічного співробітництва, гуманітарних питань тощо.</p> <p>Створення постійно діючої <i>Наради з безпеки і співробітництва в Європі (НБСЄ)</i>; з 1994 р. — <i>Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ)</i>.</p>
Історичне значення	<p>Діяльність організації стала унікальним, безпрецедентним явищем у міжнародному житті, відігравши велику роль у стабілізації становища у світі.</p>

Закінчення «холодної війни» (друга половина 1980-х – 1990-ті рр.)

Передумови
розрядки

- Досягнення до початку 1970-х рр. військово-стратегічного паритету між СРСР і США.
- Загострення соціальних проблем у США внаслідок війни у В'єтнамі.
- Розуміння політичною елітою ядерних держав, громадськістю світу катастрофічних наслідків гонки озброєнь для людства.

Радянсько-американські
угоди

1972 р.

Підписання двосторонніх угод між США та СРСР: *Договір про обмеження систем протиракетної оборони (ПРО)*, що має безстроковий характер; *Тимчасова угода про деякі засоби щодо обмеження стратегічних наступальних озброєнь (ОСВ-1)*, укладена на п'ять років; *Угода про запобігання ядерної війни*.
Конвенція про заборону розроблення, виробництва та накопичення запасів бактеріологічної (біологічної) і токсичної зброї та їх знищення, підписана Великою Британією, СРСР та США.

1974 р.

Підписання лідерами СРСР Л. Брежнєвим та США Дж. Фордом попередньої угоди про подальші радянсько-американські дії у сфері контролю над озброєнням.
Підписання між СРСР і США Договору про обмеження підземних випробувань ядерної зброї

1979 р.

Підписання між СРСР і США Договору ОСВ-2, який не був ратифікований, але обидві сторони дотримувалися його положень.